

Doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD.
Katedra obchodného a hospodárskeho práva
Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

V Banskej Bystrici, dňa 31.8.2019

O P O N E N T S K Ý P O S U D O K

habilitačnej práce **JUDr. Petra Lukáčku, PhD.** na tému: „**Kategória zodpovednosti a zodpovedné podnikanie v právnom prostredí Slovenskej republiky v kontexte výkonu funkcie štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným**“

Na základe Žiadosti **doc. JUDr. Eduarda Burdu, PhD.**, dekana Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave o vypracovanie oponentského posudku zo dňa 21. augusta 2019 som vypracoval nasledovný

oponentský posudok

habilitačnej práce **JUDr. Petra Lukáčku, PhD.**, odborného asistenta Katedry obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, v odbore 3.4.10. obchodné a finančné právo, na tému: „**Kategória zodpovednosti a zodpovedné podnikanie v právnom prostredí Slovenskej republiky v kontexte výkonu funkcie štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným**“

Oponovaná habilitačná práca bola publikovaná ako vedecká monografia: LUKÁČKA, P.: Kategória zodpovednosti a zodpovedné podnikanie v právnom prostredí Slovenskej republiky v kontexte výkonu funkcie štatutárneho orgánu spoločnosti s ručením obmedzeným. Wolters Kluwer. Bratislava. 2019. ISBN: 978-80-571-0080-5, str. 116

1. Úvod

Slovenská legislatíva sa v ostatných rokoch usiluje (aj pod tlakom viacerých negatívne medializovaných prípadov) zvyšovať zodpovednosť podnikateľov za riadny výkon ich podnikateľskej činnosti v tom najširšom zmysle tak, aby neúspech v podnikaní, či využívanie rôznych podvodných schém nečestných príslušníkov podnikateľského stavu mali čo najmenej neblahé následky voči tým osobám, ktoré trpia výraznou informačnou asymetriou – tzn. najmä (no nielen) voči tzv. nezabezpečeným veriteľom.

Posledné legislatívne počiny (len demonštratívne – ustanovenia o kríze spoločnosti, rozšírený zákaz vrátenia vkladov, diskvalifikácia a iné) sa prioritne týkajú kapitálových obchodných spoločností, a to najmä z dôvodu ich (aspoň donedávna) prakticky dokonalého zahalenia korporačným závojom a jednak z dôvodu ich mimoriadnej frekventovanosti v podnikateľskom prostredí – práve u nich totiž boli a naďalej sú detekované kľúčové strety medzi záujmami spoločnosti a záujmami jej veriteľov.

Naznačené nové inštitúty tak majú za cieľ posilniť práva tzv. slabých veriteľov a doplniť dosiaľ (v podstate a žiaľ) bezzubé právne normy (napr. § 135a, § 196 OBZ) o najmä sekundárne možnosti ochrany nárokov veriteľov (napr. viaceré nové typy zákonného ručenia), či korigovať (opakovane) sankčné inštrumenty (napr. za porušenie povinnosti včas podať návrh na vyhlásenie konkurzu a pod.). Ich efektivita je a v najbližšom čase bude testovaná v reálnom podnikateľskom prostredí, bude preto nepochybne zaujímavé sledovať ich vývoj a uplatnenie v aplikačnej praxi a najmä v judikatúre našich súdov.

2. Aktuálnosť zvolenej témy

S ohľadom na vyššie uvedené považujem výber témy pre spracovanie v rámci habilitačného konania habilitanta za vysoko aktuálny - autor vníma spomínané nové inštitúty ako tzv. novoty, pre ktoré, podľa môjho názoru, je nevyhnutné široké doktrínálne spracovanie, ktoré je zasa nevyhnutné pre ich správne uplatňovanie v aplikačnej praxi a v rozhodovacej činnosti súdov.

Oceňujem tiež, že autor už v názve práce rámcuje svoj zámer nevenovať sa všetkým aspektom problematiky detailne a do nenáležitej hĺbky, ale skúmať len vybrané aspekty problematiky metódou od generálneho k špeciálnemu, a teda od všeobecného vymedzenia (právnej) zodpovednosti, cez koncept spoločensky zodpovedného podnikania a rezultujúc do kritického a do istej miery komplexného pohľadu na vybrané nové, resp. modifikované

inštitúty, ktorých časť je sústredená do obchodného kódexu a časť do s ním pomerne úzko previazaných právnych predpisov (zákon o RPVS, ZKR).

3. Vybrané metódy spracovania

Habilitačná práca je spracovaná s využitím klasických metód výskumu a druhov výkladu, vlastných spoločenským vedám, hoci ich autor v práci bližšie nešpecifikoval – analýza, syntéza, komparácia, jazykový a teleologický výklad. Tieto metódy vo všeobecnosti predstavujú relevantný vedecký podklad pre verifikáciu stanovených hypotéz.

4. Systematika habilitačnej práce a jej ciele

Habilitačná práca obsahuje úvod (ako úvod do problematiky) i záver (formulovanie záverov, verifikácia hypotéz), pričom jadro práce je rozdelené do troch kapitol, ktoré sú ďalej členené do podkapitol. Aj napriek rozsahu práce (116 strán) si myslím, že by bolo vhodnejšie členenie práce do viacerých, obsahom a najmä rozsahom vyvážených kapitol.

Vzhľadom na charakter predloženej habilitačnej práce v nej síce chýba explicitne formulovaný hlavný cieľ, ten však možno vyvodíť z troch v úvode formulovaných hypotéz (str. 5-6):

- 1. Základné vnímanie, resp. vymedzenie pojmu „zodpovednosť“ je v právnej vede jasné a ide o významovo ustálený pojem.*
- 2. Koncept spoločensky zodpovedného podnikania má svoju opodstatnenosť a je žiaduce ho reglementovať aj v právnom poriadku SR.*
- 3. Z pohľadu efektivity právnej regulácie zodpovednosti za riadne podnikanie vo vzťahu ku konateľom a iným osobám, ktoré majú rozhodujúci vplyv na riadne fungovanie obchodnej spoločnosti, došlo v ostatnom období k takým zmenám, ktoré zakladajú odôvodnený predpoklad, že je možné do budúcnosti očakávať nárast dôvery podnikateľov v oblasti reálnej a rýchlej vymožitelnosti ich nárokov.*

Autor si preto za hlavný cieľ práce zrejme kladie verifikovanie takto stanovených hypotéz jeho výskumu, z ktorých každej je venovaná samostatná kapitola práce.

Formulácii konkrétnejších čiastkových cieľov sa habilitant vyhol, keďže práca bola

verejne publikovaná a nebola predložená ako tzv. habilitačná práca ako špecifický typ záverečných prác, v ktorých by hlbšia pozornosť, venovaná metodológii vedeckému výskumu, hlavného cieľa, či čiastkových cieľov, boli žiaduce.

Takto formulované cieľ a hypotézy práce považujem za vhodné a vzhľadom na charakter práce a jej rozsah aj za dosiahnuteľné.

5. Obsahové zameranie habilitačnej práce a problémy v nej riešené

Prvá kapitola s názvom Vývoj zodpovednosti a právnej zodpovednosti (str. 7 – 32) sa venuje teoreticko-právnym, ale aj filozofickým aspektom zodpovednosti ako fenoménu, ktorý má nielen právny, ale aj filozofický, kultúrny, či sociálny rozmer. Autor v tejto časti práce na podklade kľúčových diel česko-slovenských právnych teoretikov (Knapp, Luby, Knappová, Macur), aj po zohľadnení diel zahraničných autorov, sumarizuje predovšetkým právne náhľady a ponímanie zodpovednosti ako právnej kategórie. Do veľkej miery neguje hypotézu č. 1, upozorňuje pritom na pomerne veľké názorové rozdiely v ponímaní pojmu zodpovednosť (v právnom zmysle) a preferuje uvážlivosť a striedmosť používania pojmu zodpovednosť v textoch právnych noriem (str. 32).

Druhá kapitola, s názvom Zodpovedné podnikanie (str. 33 - 45), je rozsahovo pomerne stručná a pôsobí v porovnaní s prvou a treťou kapitolou trochu nevyvážene. Habilitant sa v nej venuje relatívne novému, na Slovensku dosiaľ doktrinálne (samozrejme, s výnimkou prác kolegov z Právnickej fakulty UK, vrátane habilitanta) nevelmi spracovanému konceptu spoločensky zodpovedného podnikania, ktorý našiel normatívny odraz v niektorých (aj pre nás exoticky pôsobiacich) krajinách – napr. v Číne, Indonézii, Indii, ale napr. aj v Spojenom kráľovstve, pričom autor v tejto kapitole ponúka aj stručný komparatívny náhľad do tamojších úprav.

Prihovára sa tiež (okrem iného aj s odkazom na čl. 55 Ústavy SR) za premietnutie konceptu spoločensky zodpovedného podnikania do domácej právnej úpravy, pričom inšpiráciu, okrem naznačených komparačných „výletov“, identifikuje aj v niektorých iniciatívach OSN zameraných na zodpovedné podnikanie (str. 33).

Musím povedať, že aj mne sa javí ako vhodné zakomponovať aspoň všeobecné prvky konceptu CSR do domácej právnej úpravy – ponechať túto úpravu len v rovine akademickej je v slovenských podmienkach pravdepodobne nedostatočné. Oceňujem tiež zaujímavé úvahy autora (str. 38, v ktorých sa venoval prípadnému konfliktu medzi konaním štatutárneho

orgánu v duchu CSR a dôsledným sledovaním kľúčového účelu založenia kapitálovej spoločnosti – dosahovania zisku.

Ťažiskovú časť práce tvorí tretia kapitola (str. 46-102), nazvaná Vybrané aspekty zodpovednosti konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným. V jej úvode sa autor venuje definovaniu obchodnej spoločnosti ako nositeľa obchodnoprávnej zodpovednosti za škodu predovšetkým kvôli tomu, že ide o teoreticko-právny konštrukt, na ktorý možno identifikovať historicky a teoreticko-právne viacero, značne rozdielnych pohľadov (str. 47 a nasl.).

Následne autor skúma vzťahy medzi spoločnosťou a jej štatutárnym orgánom, jeho právne postavenie a rozsah pôsobnosti. Ako názov kapitoly napovedá, autor sa v nej obmedzil len na postavenie konateľa spoločnosti s ručením obmedzeným, načrtol základné parametre jeho právnej zodpovednosti za škodu pri výkone funkcie a predpokladom jej vzniku (str. 60) a niektorým jej výkladovým problémom.

V ďalšej časti tejto kapitoly sa autor venoval niektorým vybraným novým inštitútom, ktoré buď prinášajú nové alebo výrazne modifikujú pôvodné zákonné zodpovednostné mechanizmy – povinnosti konateľa počas krízy; zodpovednosti konateľa za registráciu spoločnosti v RPVS; zodpovednosti tzv. faktického štatutárneho orgánu; veľmi podrobne zodpovednosti za včasné nepodanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, vrátane historického prierezu právnej úpravy a napokon zodpovednosti za riadne vedenie účtovníctva. Osobne mi v tejto časti chýba ako nový prvok v právnej úprave aj rozšírený zákaz vrátenia vkladov (§ 67j a 67k OBZ); v rámci obhajoby práce by mohol autor tento rozmer doplniť.

Pozitívne hodnotím aj kvantitatívny prieskum počtu začatých konkurzných konaní pred a po účinnosti zákona č. 264/2017 Z. z. (novely Zákona o konkurze a reštrukturalizácii) a jeho zmysluplnú analýzu a interpretáciu. Autor v tejto súvislosti konštatuje (str. 94), že sa „správanie adresátov uvedenej právnej úpravy, ktorá významne sprísňuje sankcie za nepodanie včasného návrhu na vyhlásenie konkurzu, významne nezmenilo.“

Dovolím si autora upozorniť, že hoci je záporné vlastné imanie prakticky pravidlom u predĺžených spoločností, neznamená to, že každá spoločnosť so záporným vlastným imaním je aj predĺžená na účely Zákona o konkurze a reštrukturalizácie, odkazujúc na § 3 ods. 3 ZKR posledná veta – do sumy záväzkov na určenie predĺženia sa totiž nezapočítavajú tzv. podriadené záväzky – tzn. pohľadávky, spojené so záväzkom podriadenosti a pohľadávky uvedené v § 95 ods. 2 a nasl. ZKR (najmä pohľadávky spriaznených osôb voči spoločnosti ako dlžníkovi). Aj preto sú štatistiky, uvedené v práci, v zásade neúplné a nemajú absolútnu výpovednú hodnotu; nepochybujem však, že v podstatnej miere sú závery habilitanta, plynúce z prieskumu, korektné.

V závere autor sumarizuje výsledky svojej vedeckej činnosti, hodnotí naplnenie v úvode vymedzených hypotéz a v prípade tretej hypotézy v zhode s mojím osobným názorom na jednej strane oceňuje progresívnosť niektorých nových inštitútov (napr. zodpovednosť tzv. faktického štatutárneho orgánu), na strane druhej sa k ich reálnemu premietnutiu v aplikačnej praxi stavia relatívne rezervovane a považuje ich správnu aplikáciu za veľkú výzvu predovšetkým pre všeobecné súdy u nás.

6. Dosiahnuté výsledky, prínos pre ďalší rozvoj vedy a dosiahnutie cieľov

Habilitačná práca nie je komplexným dielom, ktorý by sa širokospektrálne venoval všetkým atribútom a prvkom právnej zodpovednosti; to napokon nebolo ani jej cieľom. Dielo však predstavuje ucelenú teoretickú a právno-komparatívnu analýzu základných aspektov právnej zodpovednosti, konceptu CSR a vybraných nových inštitútov v slovenskom práve, ktoré majú za cieľ posilniť zodpovednosť podnikateľov, či užšie štatutárnych orgánov obchodných spoločností za podnikanie osobitne voči tretím osobám.

Dielo preto vhodne dopĺňa jestvujúcu vedeckú literatúru v naznačenom rozsahu a je nepochybne prínosom pre ďalší rozvoj vedy obchodného práva a možno len očakávať, že sa autor tejto zaujímavej problematike bude ďalej venovať vo svojej akademickej a vedeckej práci.

Habilitačná práca je napísaná vedeckým štýlom, ktorý je však zrozumiteľný a dostatočne pútavý a podnetný pre jej čitateľa.

7. Zoznam použitej literatúry

Zoznam použitej literatúry predstavuje rozhodne dostatočný základ pre teoretické zvládnutie problematiky. Autor hojne využíval dostupnú literatúru, vrátane zahraničnej (cudzojazyčnej); aktívne tiež pracoval najmä s relevantnou judikatúrou slovenských a českých súdov.

Zdroje sú korektne označené a poznámkový aparát je rozsiahly, zahŕňa 179 citácií a poznámok.

8. Hodnotenie formálnej a grafickej úrovne práce

Po formálnej stránke v zásade nemožno práci v zásade nič vytknúť, okrem preklepov

(napr. chýbajúce písm. a pri § 66aa na str. 65) a niekoľkých pravopisných chýb.

9. Výsledok protokolu o originalite práce

Podľa Protokolu o kontrole originality zo dňa 17.8.2019 vykazuje oponovaná práca percento zhody na úrovni 22,53 %, ktoré je relatívne nízke a spoľahlivo preukazuje samostatnú tvorivú činnosť autora. Aj táto (nízka) zhoda je spôsobená prekryvom s prácami s nadprahovou hodnotou podobnosti neprevyšujúcim cca 2,5 % pri najpríbuznejšej práci a preto je výsledok originality práce plne akceptovateľný.

10. Otázky pre obhajobu habilitačnej práce

Navrhujem, aby v rámci obhajoby habilitačnej práce habilitant prezentoval svoje názory k nasledovným okruhom otázok:

- 1) Koncept CSR v súčasnom znení Obchodného zákonníka a predstava habilitanta o jeho konkrétnom normatívnom premietnutí de lege ferenda – možno nájsť už v súčasnom Obchodnom zákonníku prvky, ktoré by bolo možné zahrnúť koncepcne medzi prvky konceptu CSR (napr. účasť zamestnancov)?**

- 2) Zákaz vrátenia vkladov v Obchodnom zákonníku, podstata a charakter zákonného ručenia členov štatutárnych orgánov a možnosti/limity uplatnenia nárokov z neho zo strany tretích osôb**

Záver:

Vzhľadom na uvedené skutočnosti považujem za potrebné vysloviť záver, že predložená habilitačná práca habilitanta **JUDr. Petra Lukáčku, PhD.** bola spracovaná na dobrej úrovni. Autor prejavil vysokú odbornú erudíciu, schopnosť analyzovať právnu úpravu, pracovať s dostupnou odbornou literatúrou a judikatúrou, práca zodpovedá požadovaným formálnym kritériám, odporúčam ju na obhajobu pred habilitačnou komisiu a následne

navrhujem,

aby na základe predloženej habilitačnej práce, po jej úspešnej obhajobe a po splnení všetkých podmienok habilitačného konania bol **JUDr. Petrovi Lukáčkovi, PhD.** udelený vedecko-pedagogický titul „**docent**“ (**doc.**) v odbore **3.4.10. obchodné a finančné právo.**

.....
Doc. JUDr. Martin Kubinec, PhD.